

**„BABEŞ-BOLYAI” UNIVERSITY
CLUJ-NAPOCA
HISTORY AND PHILOSOPHY FACULTY
PHILOSOPHY DOCTORAL SCHOOL**

Ioan Petru Culianu
monographic study

PhD THESIS SUMMARY

**Supervisor:
Prof. univ. dr. Egyed Péter**

**Candidate:
Balon-Ruff J. Zsolt**

2013

Contents

Synopsis.....	4
1. Preoccupations and methodologies of the historian of religion.....	14
1.1. „Hermeneutics”: re-contextualization și meta-interpretation.....	14
1.2. Philosophy: de-philosophising/re-mythologizing.....	18
1.3. Mythology: re-philosophising.....	21
1.3.1. Literary theory: mythanalysis.....	21
1.3.2. Anthropology: dynamic theory of myth.....	26
1.4. History of ideas: hermeneutic filter/the will to interpret.....	29
1.5. Epistemology: lack of method.....	32
1.5.1. „New rationality”.....	32
1.5.2. Re-contextualization and complexity.....	38
1.5.3. Witchcraft.....	42
1.6. The antropic principle.....	48
2. Magic.....	51
2.1. Shift of imaginary I. : „The puritanist revolution” thesis.....	51
2.1.1. Pneumatic fantasy/imagination.....	56
2.1.2. The ficinian eros.....	63
2.1.3. The Art of Memory.....	66
2.1.4. The brunian magician.....	69
2.1.5. Faust.....	73
2.1.6. Results of the shift of imaginary.....	77
2.1.7. Transformation of the world’s image and puritanical nihilism	81
2.2. Shift of imaginary II. : „The nominalist revolution” thesis.....	86
3. Ascension and the other world.....	90
3.1. Preliminary considerations.....	90
3.2. The works.....	91
3.3. Terminology.....	92
3.4. Shamanism.....	95
3.5. Critical results.....	98
3.6. Extatic experience and cognitive intertextuality.....	101

4. Gnosis.....	106
4.1. Gnostic attitude and experience.....	106
4.2. The system of occidental dualism	114
4.3. The definition and the origin of gnosticism.....	116
4.4. The temporality of the system of ideas.....	120
4.5. The autonomy of the system of ideas.....	127
4.6. The autonomy of the mind.....	134
4.7. Mind maps and truth.....	136
5. Nihilism.....	140
5.1. Modern nihilism and gnosis.....	140
5.2. The paradox of nihilism and occidental history.....	144
5.3. Nihilism – „power” – „religion”.....	148
5.4. „The expert on power”.....	154
5.5. „Exile”: the homology of protagonists of the scholarly work.....	156
5.6. Journalism.....	157
Bibliography.....	161

The study aims at summarizing and interpreting the scholarly work of Culianu. We'd like to emphasize, that the intention was not to accomplish a monograph, but to provide a comprehensive and thorough approach. We are convinced that such type of reading is justified, since the work at issue hasn't been treated equally in a synthetic and analytical manner. (The exception could be the study of Horia-Roman Patapievici: *Ultimul Culianu.*)

Therefore, our method consists in a systematic interpretive commentary, performed through close reading, abundant quoting and continuous reflection, here and there interrogatively critical. The exposition looks like an equally synchronic and diachronic rearrangement of the main themes and ideas, on the thread of a scenario type logic.

Our purpose is to follow closely Culianu's thinking, in order to comprehend his scholarly work in its proper spirit and amplitude, presuming and confirming its coherency and unity. We attempt to highlight the historian's transdisciplinary effort and his ontological and epistemological preoccupation, as well as the intellectual marks and challenges that guide his thinking.

The first chapter examines the methodological orientations according to which Culianu's investigations are carried out, to glimpse the subtle threads that connect conceptions, ideas, solutions from different periods of his activity. The questions we are searching answers for, would be: What's the historian's standpoint towards the domains of philosophy, mythology, literary theory, anthropology, epistemology, and especially towards his own discipline? Why is religious sense preeminent/primordial? How is the historian of religion converted into historian of ideas?

The historian of religion adopts his own standpoint of uncertainty, complex-antireductionist, creative-eclectic, in virtue of which: he contests the rational-scientific progress of mankind; maintains the possibility but also the incomprehensibility of truth; affirms the suspension but also the historical value of theories; promotes the diversity of viewpoints and of approaches toward the complex objects/phenomena, respectively a new rationality. We attempt to prove that, ultimately, Culianu's methodological pluralism or anti-methodological autonomy do not subordinate to relativist anarchism. Instead, he intends to contribute to a new history of science „less imbued with the 19th century pseudo-rationalist prejudices”, and „which is not meant to show the rational progress of modern science, recorded up to present date, but the way different sciences have functioned in different historical contexts”.

Though it belongs to methodological matters, the cognitive-morphodynamic position will be discussed in a later chapter, after the main themes (magic, other world, gnosis) have been covered, dedicating to each one a chapter. We are convinced that the leitmotif of his thinking, that haunts him insidiously throughout his activity, is *nihilism*.

According to the cognitive methodology, the current theories of exact sciences (relativity-, quantum-, fractal- chaos-, information theory), adapted to the historian's preoccupations, would prove to be more pertinent and more efficient for understanding the historical processes and phenomena. Thus, the material accumulated mostly from humanities and social sciences, will be rethought and reshaped, providing an extensive cognitive and intertextual vision over the world and the history of ideas.

The historian of religion becomes a historian of ideas through a complete extension of the notions of religion and myth, respectively through asserting and arguing the equivalence between religion and myth. „Religion” means anything in which the human being believes, according to his own historical-cultural system/context, and not only the things associated with transcendence. „Religion”/„myth” integrates not only the traditional domain of religion, but the secularized/non-religious domains of philosophy, science and literature, that implies the axiological and epistemological equivalence of all these registers, subsumed to the generic and extensive term of „ideology”. None of these domains of knowledge might brag the privilege of possessing the truth. Any society, including the contemporary ones, is constituted on the basis of „sets of mythic presuppositions”, which form the historical-cultural system/context itself. Therefore, none of the human products could get beyond the encompassing framework of „religion”/„myth”, except the direct results of technics and technology.

The preeminence and the autonomy of religion, two fundamental and constant ideas for Culianu's thought, have philosophical explanation: the human is eminently a „religious” being; the human, as individual and community, is conditioned almost „magically” by his beliefs in (more or less rational) mythologies/ideologies.

Likewise, historical changes correspond to ideological changes. Ideologies have religious character and are prior to, precede and provoke the facts in an onto-epistemological sense. Hence, the reason of modern science's emergence is not a scientific one: a shift of scientific perspective does not occur on the level of scientific facts/discoveries, since it is due to a shift of imaginary/imagination. Briefly, it is about an ideological-religious revolution, not a scientific one.

We notice, in the work of Culianu, two theses on the shift of imaginary: that of the puritanist revolution and that of the nominalist revolution. Both theses were meant to explain the emergence of modern science and of the whole occidental civilisation, as a transition from a qualitative-vertical vision of the world to a quantitative-horizontal one; both theses reject the assumption that the transformation of world's image would be the result of rational-scientific progress.

The puritanist revolution, performed by Reformation and Counter-Reformation, consists in iconoclasm, meaning the censorship of Renaissance imaginary. The puritanist ideology condemned the 'erotic idolatry' of magic, eliminated the creative imagination and disqualified the Renaissance human type – the operator of phantasms/the magician. We discuss the multiple results and significances of the puritanist revolution.

Culianu attempts to restore the onto-epistemological and historical framework which makes possible and intelligible the Renaissance culture (science and art), so as to render magic the value of a rational scientific method. He defines the Renaissance as a phantasmatic culture, founded on phantasm/image, which is produced by the pneumatic fantasy/imagination; on the priority of phantasm/phantasmatic language over the word/spoken language; and on the equivalence of eros and magic.

The philosopher-magician's inmost interest is to separate himself mentally from the world, to set himself free from human condition, respectively to become indifferent to any utopic ideal and immune even against his own sentiments and phantasms. This anomic, asocial attitude does not seem to imply a nihilistic approach to the body (antisomatism) and/or to the world (anticosmism).

The „ambiguous, melancholic, but exalting” game of Renaissance marks the Art, meaning magic. Similarly, the historian's meta-interpretive, re-contextualizing method is named Art. We reckon that this operational analogy reveals the unity of Culianu's concerns: the young historian's meta-interpretive game is equivalent to mind game, the mature historian's cognitive-morphodynamic preoccupation, and both methodologies draw from world's game, defining Renaissance magic. These considerations suggest the homology between the philosopher-magician and the historian of religion.

The nominalist revolution theses remained in a stage of a sketched idea, and the author has not even mentioned expressly if it is was about an alternative or competitive theses to that of the puritanist revolution. In the case of nominalist revolution, the shift of imaginary is due to a specific theological thinking, that disavowed, more or less directly, „the antropic principle”, and subverted the traditional image of medieval world (Duns

Scotus, William Occam, Nicolas d'Autrecourt „and others”, known as „the last nominalists”).

The matter of *ascension and otherworld* revolves, according to our reading, around the central figure of the shaman. All his competences claim a preceding submission to an „initiatory death and rebirth”: the experience of separation and of transgression of culturally established framework of normality. Culianu argues that shamanism may be identified on every continent, on every level of culture, and it does not differ from witchcraft neither tipologically, nor functionally. Shamanism acquires a predominant, but not entirely univocal role, serving as a historical-cultural and/or cognitive reference regarding the problem of ascension (extatic vision) and otherworld.

Gnosis and *nihilism* are connected topics. On the one hand, gnosis denies, alike modern nihilism, the false transcendence (the principle of ecosystemic intelligence / the arrogant and ignorant Creator / the God of the Old Testament), on the other hand, gnosis affirms, in contrast to modern nihilism, the true transcendence.

Therefore, gnosis and modern nihilism are formally identical, but substantially reversed/opposed. The metaphysical/mundane nihilism of gnosis affirms *another* transcendence to the detriment of the world, while the antimetaphysical/extramundane nihilism of modernism denies transcendence for the sake of the world, but both deny christian-platonist transcendence. This is the reason why many romantic authors spontaneously reactivated the *inverse exegesis of The Old Testament*, and this is the reason for the formal/superficial analogy between the romantic and the gnostic mythology.

Culianu's attempt to clarify the relationship between gnosis and modern nihilism, has been coupled with his intention to work out an extensive conception of nihilism, which assumes that every culture comprises a somber autodestructive potential, not only the occidental culture, respectively, that nihilism is a universal invariant as an inherent, latent predisposition, which mobilizes the cultural sistem. And the conclusion drawn from collated and interpreted multidisciplinary data: nihilism is, paradoxically, a tool of conservation/preservation through destruction.

Culianu applies this concept of nihilism in order rearticulate the occidental history on the macro level of ideological-religious transformations. His historical vision integrates the nietzschean-heideggerian philosophical formula of nihilism as „the destiny of the Occident”.

The phenomenon of *antinomism* confirms the supposition that nihilism is the latent negative component of any culture. Antinomism/nihilism is a way to experiment

„power”/„increase of power”, meaning *liberation* from the regulations and conditions which constitute the cultural system/context. Briefly, power is the experience of *freedom from norms*. This statement provides the „subjective” and *universal* sense/aspect of power, revealing it as instinctual/pulsional propensity: „energy”, „libido”, „aggression”, „evasive tendency” etc. The *objective/cultural* aspect of power is rendered by the more common sense and the opposite of that revealed by Culianu: *authority*. Authority is the power which resides in the edifice of systemic regulations and institutions, in the historical-cultural context.

The *dialectic of power* integrates both senses/aspects, provides the unity of the extensive notion of power, and displays the dynamics of negation and affirmation of power between the subjective and objective aspects.

However, what is the relationship between *power and religion*? The plausible equivalence is distorted by the very fact that, though either functions of religion (integrative and compensatory) serve the consummation of subjective power, they both belong to and are provided by the objective aspect of the cultural system/context. This means that, commonly, the experience of power is illusive and inauthentic, being manipulated and produced *in and by* the framework of cultural system itself. One single category makes the exception: „*the experts on power*” (named by Eliade „the experts on sacred”). These individuals represent or create culture, and transcend it by means of neutralizing/immunizing against the cultural system’s conditions and determinations, by means of a „cultural death”. They do not need integrative or compensatory ideologies in order to experiment subjective power. They are out of the common, autonomous, free. According to our reading, they alone confirm the relation of equivalence between „religion” and „power”. Anomics or antinomies/nihilists, „the experts on power” are in fact the subjects of religion – the religious ones.

Thus, we detect in Culianu’s scholarly work two major conceptions of religion:

1. from „subjective” aspect and the young historian’s perspective:

religion \approx „**power**” (\approx antinomism \approx nihilism)

2. from „objective” aspect and the mature historian’s perspective:

religion \approx „**myth**” (\approx ideology)

According to our reading, the lapidary and juvenile text from 1974, entitled *Exile*, has got three connected significances: one generic, the other concerns Culianu’s personality, and the third refers to his scholarly work.

In generic sense, „exile” means „initiation” into „authentic” existence, means freedom, considered alike as commitment and constraint, irony and creative potential.

Secondly, „exile” is the primary motive that justifies Culianu’s irony, his intellectual and professional choices, including cultural-political activity after 1990, which brought his death. This motive cannot be reduced to the fact that, on account of botherings caused by the Securitate (intelligence service), Culianu was coerced to leave the country in 1972, soon after he graduated university. Beyond the psycho-biographic aspect, we should take into account the onto-epistemological significance of exile:

Thirdly, „exile” reveals the structural and attitudinal homology of the scholarly work’s protagonists: the philosopher-magician, the gnostic, the otherworldly traveller, the expert on power. All these individuals may be considered as exiled ones, who assume similar attitudes toward the world and existence. The exiled becomes, through mental death and rebirth, an autonomous loner, immune against the norms of social cohabitation and against the conditionings of the historical-cultural system/context. He achieves an asocial, anormal, anomic status, where the differences between mythos and logos, imagination and mind, phantasm and text, existence and cognition, fade away.

Bibliography

I.

- ELIADE, Mircea – CULIANU, Ioan Petru: Religiile dualiste. In: Id.: *Dicționar al religiilor*. Traducere de Cezar Baltag. Humanitas, București, 1993. 136–142.
- Id.: Religiile din Grecia. In: Id.: *Dicționar al religiilor*. 159–168.
- Id.: Șamanismul. In: Id.: *Dicționar al religiilor*. 252–255.
- CULIANU, Ioan Petru: Freud – Jung – Wittgenstein. In: Id.: *Jocurile minții. Istoria ideilor, teoria culturii, epistemologie*. Traducere de Claudia Dumitriu. Polirom, Iași, 2002 (1976). 83–103.
- Id.: Renașterea, Reforma și iraționalul. In: Id.: *Jocurile minții. Istoria ideilor, teoria culturii, epistemologie*. Traducere de Mona Antohi. Polirom, Iași, 2002 (1984). 104–111.
- Id.: Feminin versus masculin. Mitul Sophiei și originile feminismului. In: Id.: *Jocurile minții. Istoria ideilor, teoria culturii, epistemologie*. Traducere de Claudia Dumitriu. Polirom, Iași, 2002 (1984). 112–146.
- Id.: Avers și revers în istorie. Cîteva reflecții cvasi-epistemologice. In: Id.: *Jocurile minții. Istoria ideilor, teoria culturii, epistemologie*. Traducere de Dan Petrescu. Polirom, Iași, 2002 (1986). 147–168.
- Id.: Civilizația ca produs al sălbătăciei. Hans Peter Duerr și teoriile sale culturale. In: Id.: *Jocurile minții. Istoria ideilor, teoria culturii, epistemologie*. Traducere de Mona Antohi. Polirom, Iași, 2002 (1986). 169–180.
- Id.: Adevărata „revoluție culturală”. In: Id.: *Jocurile minții. Istoria ideilor, teoria culturii, epistemologie*. Polirom, Iași, 2002 (1986). 181–184.
- Id.: Principiul antropic. In: Id.: *Jocurile minții. Istoria ideilor, teoria culturii, epistemologie*. Polirom, Iași, 2002 (1986). 185–190.
- Id.: Vrăjitoarea în ananghie. Cine a pornit vînătoarea și cine i-a pus capăt? In: Id.: *Jocurile minții. Istoria ideilor, teoria culturii, epistemologie*. Traducere de Corina Popescu. Polirom, Iași, 2002 (1986). 191–219.
- Id.: Dr. Faust, mare sodomit și necromant. Reflecții asupra mitului. In: Id.: *Jocurile minții. Istoria ideilor, teoria culturii, epistemologie*. Traducere de Sorin Antohi. Polirom, Iași, 2002 (1987). 220–256.

- Id.: Etichete, imagini, simboluri. In: Id.: *Jocurile minții. Istoria ideilor, teoria culturii, epistemologie*. Traducere de Claudia Dumitriu. Polirom, Iași, 2002 (1989/1990). 257–265.
- Id.: Există un mit central al Occidentului? In: Id.: *Jocurile minții. Istoria ideilor, teoria culturii, epistemologie*. Traducere de Mona Antohi. Polirom, Iași, 2002 (1990). 266–274.
- Id.: Sistem și istorie. In: Id.: *Jocurile minții. Istoria ideilor, teoria culturii, epistemologie*. Traducere de Anca Vaidesegan. Polirom, Iași, 2002 (1990). 275–292.
- Id.: Un corpus pentru corp. In: Id.: *Jocurile minții. Istoria ideilor, teoria culturii, epistemologie*. Traducere de Catrinel Pleșu. Polirom, Iași, 2002 (1991). 293–330.
- Id.: Magie și cogniție. In: Id.: *Jocurile minții. Istoria ideilor, teoria culturii, epistemologie*. Traducere de Mona Antohi. Polirom, Iași, 2002 (1991). 331–338.
- Id.: Religia ca sistem. In: Id.: *Jocurile minții. Istoria ideilor, teoria culturii, epistemologie*. Traducere de Mona Antohi. Polirom, Iași, 2002 (1992). 339–348.
- Id.: Nașterea infinitului. Revoluția nominalistă, 1300–1450. In: Id.: *Jocurile minții. Istoria ideilor, teoria culturii, epistemologie*. Traducere de Mona Antohi. Polirom, Iași, 2002 (1990/1991). 349–354.
- Id.: *Gnozele dualiste ale Occidentului. Istorie și mituri*. Traducere de Tereza Culianu-Petrescu. Polirom, Iași, 2002 (1990).
- Id.: *Călătorii în lumea de dincolo*. Traducere de Gabriela și Andrei Oișteanu. Polirom, Iași, 2002 (1991).
- Id.: Alter ego. In: Id.: *Cult, magie, erezii. Articole din enciclopedia ale religiilor*. Traduceri de Maria-Magdalena Anghelescu și Dan Petrescu. Polirom, Iași, 2003 (1988). 7–8.
- Id.: Arta în Renaștere și figura Erosului. In: Id.: *Cult, magie, erezii. Articole din enciclopedia ale religiilor*. Polirom, Iași, 2003. 9–13.
- Id.: Artă și alchimie. In: Id.: *Cult, magie, erezii. Articole din enciclopedia ale religiilor*. Polirom, Iași, 2003. 14–24.
- Id.: Artă și magie în Renaștere. In: Id.: *Cult, magie, erezii. Articole din enciclopedia ale religiilor*. Polirom, Iași, 2003. 25–31.
- Id.: Ascensiune. In: Id.: *Cult, magie, erezii. Articole din enciclopedia ale religiilor*. Polirom, Iași, 2003. 32–44.
- Id.: Astrologie. In: Id.: *Cult, magie, erezii. Articole din enciclopedia ale religiilor*. Polirom, Iași, 2003. 45–53.

- Id.: Călătoria la cer (păgînă). In: Id.: *Cult, magie, erezii. Articole din enciclopedii ale religiilor*. Polirom, Iași, 2003. 60–74.
- Id.: Cerul ca hierofanie. In: Id.: *Cult, magie, erezii. Articole din enciclopedii ale religiilor*. Polirom, Iași, 2003. 75–79.
- Id.: Gnosticismul din Evul Mediu pînă în prezent. In: Id.: *Cult, magie, erezii. Articole din enciclopedii ale religiilor*. Polirom, Iași, 2003. 84–91.
- Id.: Magia în Europa medievală și renescentistă. In: Id.: *Cult, magie, erezii. Articole din enciclopedii ale religiilor*. Polirom, Iași, 2003. 92–100.
- Id.: Sacrilegiu. In: Id.: *Cult, magie, erezii. Articole din enciclopedii ale religiilor*. Polirom, Iași, 2003. 129–142.
- Id.: Tradiția gnostico-hermetică și creația artistică și literară. In: Id.: *Cult, magie, erezii. Articole din enciclopedii ale religiilor*. Polirom, Iași, 2003. 143–150.
- Id.: Trickster. In: Id.: *Cult, magie, erezii. Articole din enciclopedii ale religiilor*. Polirom, Iași, 2003. 151–153.
- Id.: Sexualitate. In: Id.: *Cult, magie, erezii. Articole din enciclopedii ale religiilor*. Polirom, Iași, 2003. 178–198.
- Id.: *Iocari serio. Știință și artă în gîndirea Renașterii*. Traduceri de Maria-Magdalena Anghelescu și Dan Petrescu. Polirom, Iași, 2003 (1979).
- Id.: *Eros și magie în Renaștere. 1484*. Traducere de Dan Petrescu. Polirom, Iași, 2003 (1984).
- Id.: *Experiențe ale extazului. Extaz, ascensiune și povestire vizionară din elenism pînă în Evul Mediu*. Traducere de Dan Petrescu. Polirom, Iași, 2004 (1984).
- Id.: *Mircea Eliade*. Traducere de Florin Chirițescu și Dan Petrescu. Polirom, Iași, 2004 (1978).
- Id.: *Arborele Gnozei. Mitologia gnostică de la creștinismul timpuriu la nihilismul modern*. Traducere de Corina Popescu. Polirom, Iași, 2005 (1992).
- Id.: *Păcatul împotriva spiritului. Scrieri politice*. Polirom, Iași, 2005.
- Id.: Exil. In: *Păcatul împotriva spiritului. Scrieri politice*. Polirom, Iași, 2005. 9–11.
- Id.: Religia și creșterea puterii. In: Romanato, Gianpaolo–Lombardo, Mario G.–Culianu, Ioan Petru: *Religie și putere*. Traducere de Maria-Magdalena Anghelescu și Șerban Anghelescu. Polirom, Iași, 2005 (1981). 169–243.
- Id.: *Gnosticism și gîndire modernă: Hans Jonas*. Traducere de Maria-Magdalena Anghelescu și Șerban Anghelescu. Polirom, Iași, 2006 (1985).

- Id.: *Psihanodia. O prezentare a dovezilor cu privire la ascensiunea celestă a sufletului și la importanța acesteia*. Traducere de Mariana Neț. Polirom, Iași, 2006 (1983).
- Id.: Mit și simbol în proza lui V. Voiculescu. In: Id.: *Studii românești I. Fantasmemele nihilismului. Secretul doctorului Eliade*. Traduceri de Corina Popescu și Dan Petrescu. Polirom, Iași, 2006 (1973). 12–26.
- Id.: Romantism acosmic la Mihai Eminescu. In: Id.: *Studii românești I. Fantasmemele nihilismului. Secretul doctorului Eliade*. Polirom, Iași, 2006 (1979). 35–48.
- Id.: Fantasmemele nihilismului la Eminescu. In: Id.: *Studii românești I. Fantasmemele nihilismului. Secretul doctorului Eliade*. Polirom, Iași, 2006 (1980). 49–66.
- Id.: Fantasmemele erosului la Eminescu. In: Id.: *Studii românești I. Fantasmemele nihilismului. Secretul doctorului Eliade*. Polirom, Iași, 2006 (1981). 67–82.
- Id.: Fantasmemele libertății la Mihai Eminescu. Peisajul centrului lumii în nuvela Cezara. In: Id.: *Studii românești I. Fantasmemele nihilismului. Secretul doctorului Eliade*. Polirom, Iași, 2006 (1983). 83–122.
- Id.: Fantasmemele fricii sau cum ajungi revoluționar de profesie. In: Id.: *Studii românești I. Fantasmemele nihilismului. Secretul doctorului Eliade*. Polirom, Iași, 2006 (1988). 123–138.
- Id.: „Nimicirea fără milă” în nuvela Moara cu noroc de Ioan Slavici (1881). In: Id.: *Studii românești I. Fantasmemele nihilismului. Secretul doctorului Eliade*. Polirom, Iași, 2006 (1983). 139–153.
- Id.: Notă de demonologie bulgakoviană. In: Id.: *Studii românești I. Fantasmemele nihilismului. Secretul doctorului Eliade*. Polirom, Iași, 2006 (1977). 154–162.
- Id.: Răzbunarea gnosticilor. Gnosticismul și literatura secolelor XIX și XX. In: Id.: *Studii românești I. Fantasmemele nihilismului. Secretul doctorului Eliade*. Polirom, Iași, 2006 (1984). 163–209.
- Id.: Mircea Eliade și gândirea modernă despre irațional. In: Id.: *Studii românești I. Fantasmemele nihilismului. Secretul doctorului Eliade*. Polirom, Iași, 2006 (1982). 307–323.
- Id.: Mircea Eliade la răscrucea antropologiilor. In: Id.: *Studii românești I. Fantasmemele nihilismului. Secretul doctorului Eliade*. Polirom, Iași, 2006 (1985). 371–383.

II.

- ADAMEȘTEANU, Gabriela: Istoria unui interviu, după zece ani. In: Antohi, Sorin (coord.): *Ioan Petru Culianu. Omul și opera*. Polirom, Iași, 2003. 213–233.
- ANTOHI, Sorin: Ioan Petru Culianu: biografie și exegeză. In: Antohi, Sorin (coord.): *Ioan Petru Culianu. Omul și opera*. Polirom, Iași, 2003. 5–38.
- ANTOHI, Sorin: Laboratorul lui Culianu (Prefață). In: Culianu, Ioan Petru: *Jocurile minții. Istoria ideilor, teoria culturii, epistemologie*. Polirom, Iași, 2002. 9–81.
- ANTON, Ted: *Eros, magie și asasinarea profesorului Culianu*. Traducere de Cristina Felea. Polirom, Iași, 2005.
- CĂLINESCU, Matei: Culianu: Eliade: Culianu. In: Antohi, Sorin (coord.): *Ioan Petru Culianu. Omul și opera*. Polirom, Iași, 2003. 234–259.
- CĂLINESCU, Matei: *Despre Ioan P. Culianu și Mircea Eliade. Amintiri, lecturi, reflecții*. Polirom, Iași, 2002.
- CASADIO, Giovanni: Ioan Petru Culianu sau contradicția. In: Antohi, Sorin (coord.): *Ioan Petru Culianu. Omul și opera*. Polirom, Iași, 2003. 162–172.
- CODOBAN, Aurel: Filozoful (religiilor) ca „magician”. In: Antohi, Sorin (coord.): *Ioan Petru Culianu. Omul și opera*. Polirom, Iași, 2003. 545–562.
- CROWLEY, John: O instanță modernă – magie, imaginație, putere. In: Antohi, Sorin (coord.): *Ioan Petru Culianu. Omul și opera*. Polirom, Iași, 2003. 260–270.
- CULIANU-PETRESCU, Tereza: O biografie. In: Antohi, Sorin (coord.): *Ioan Petru Culianu. Omul și opera*. Polirom, Iași, 2003. 54–82.
- DEUTSCH, Nathaniel: Arborele Gnozei: Ioan Petru Culianu și studiul gnosticismului. In: Antohi, Sorin (coord.): *Ioan Petru Culianu. Omul și opera*. Polirom, Iași, 2003. 511–520.
- ECO, Umberto: Crimă la Chicago. In: Antohi, Sorin (coord.): *Ioan Petru Culianu. Omul și opera*. Polirom, Iași, 2003. 322–331.
- FILORAMO, Giovanni: Religie și putere. O scriere de tinerețe a lui Ioan Petru Culianu. In: Antohi, Sorin (coord.): *Ioan Petru Culianu. Omul și opera*. Polirom, Iași, 2003. 391–402.
- IDEL, Moshe: Libertate și teamă. Reflecții despre viață, moarte și istoria religilor. In: Antohi, Sorin (coord.): *Ioan Petru Culianu. Omul și opera*. Polirom, Iași, 2003. 277–295.

- IRICINSCHI, Eduard: Erezie și metodă în studiile religioase: definiția religiei în scrierile lui Ioan Petru Culianu. In: Antohi, Sorin (coord.): *Ioan Petru Culianu. Omul și opera*. Polirom, Iași, 2003. 577–617.
- MIHĂILĂ, Ileana: Ioan Petru Culianu și mitanaliza. In: Antohi, Sorin (coord.): *Ioan Petru Culianu. Omul și opera*. Polirom, Iași, 2003. 373–388.
- MORETTI, Roberta: Ioan Petru Culianu, istoric al ideilor: exemple de metodologie hermeneutică. In: Antohi, Sorin (coord.): *Ioan Petru Culianu. Omul și opera*. Polirom, Iași, 2003. 563–576.
- OIȘTEANU, Andrei: *Religie, politică și mit. Texte despre Mircea Eliade și Ioan Petru Culianu*. Polirom, Iași, 2007.
- PATAPIEVICI, Horia-Roman: *Ultimul Culianu*. Humanitas, București, 2010.
- PETRESCU, Dan: Ioan Petru Culianu și Mircea Eliade: prin labirintul unei relații dinamice. In: Antohi, Sorin (coord.): *Ioan Petru Culianu. Omul și opera*. Polirom, Iași, 2003. 410–458.
- PLEȘU, Andrei: O prietenie și câteva neîntâlniri. In: Antohi, Sorin (coord.): *Ioan Petru Culianu. Omul și opera*. Polirom, Iași, 2003. 88–94.
- ROMANATO, Gianpaolo: Amintirea unui prieten: Ioan Petru Culianu. In: Antohi, Sorin (coord.): *Ioan Petru Culianu. Omul și opera*. Polirom, Iași, 2003. 101–161.
- SPINNER, Gregory: Uzul și abuzul de morfologie. In: Antohi, Sorin (coord.): *Ioan Petru Culianu. Omul și opera*. Polirom, Iași, 2003. 459–485.
- ZOLLA, Elémire: Culianu. In: Antohi, Sorin (coord.): *Ioan Petru Culianu. Omul și opera*. Polirom, Iași, 2003. 188–212.

III.

- ANDLER, Daniel: Cognitivism. In: Lecourt, Dominique (coord.): *Dicționar de istoria și filosofia științelor*. Polirom, Iași, 2009. 301–305.
- BOROS Gábor (ed.): *Filozófia*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2007.
- CHAMAK, Brigitte: Științe cognitive. In: Lecourt, Dominique (coord.): *Dicționar de istoria și filosofia științelor*. Polirom, Iași, 2009. 1353–1356.
- CORBIN, Henry: *Avicenna and the Visionary Recital*. Bollingen Series LXVI, Princeton University Press.
- CORBIN, Henry: *Creative Imagination in the Sufism of Ibn 'Arabi*. Bollingen Series XCI, Princeton University Press.

- CORBIN, Henry: *Mundus Imaginalis, or the Imaginary and the Imaginal*.
<http://hermetic.com/moorish/mundus-imaginalis.html>
- CORBIN, Henry: *Spiritual Body and Celestial Earth. From Mazdean Iran to Shī'ite Iran*.
Bollingen Series XCI:2, Princeton University Press.
- DE LIBERA, Alain: Nominalism antic. In: Lecourt, Dominique (coord.): *Dicționar de istoria și filosofia științelor*. Polirom, Iași, 2009. 1041–1047.
- DURAND, Gilbert: *Aventurile imaginii (Imaginația simbolică. Imaginarul)*. Traducere de Muguraș Constantinescu și Anișoara Bobocea. Nemira, București, 1999.
- FUNKENSTEIN, Amos: *Teologie și imaginația științifică din Evul Mediu pînă în secolul al XVII-lea*. Humanitas, București, 1998.
- GREENE, Brian: *Universul elegant. Supercorzi, dimensiuni ascunse și căutarea teoriei ultime*. Traducere de Dragoș Anghel și Anamirela-Paula Anghel. Humanitas, București, 2011.
- HAMVAS Béla: *A bor filozófiája*. Editio M, Szentendre, 2000.
- KLIBANSKY, Raymond – PANOFSKY, Erwin – SAXL, Fritz: *Saturn și melancolia. Studii de filosofie a naturii, religie și artă*. Polirom, Iași, 2002.
- KOYRÉ, Alexandre: *De la lumea închisă la universul infinit*. Traducere de Vasile Tonoiu. Humanitas, București, 1997.
- LECOURT, Dominique: Principiul antropic. In: Lecourt, Dominique (coord.): *Dicționar de istoria și filosofia științelor*. Polirom, Iași, 2009. 1140–1143.
- MANOLESCU, Anca – PLEȘU, Andrei – PATAPIEVICI, Horia-Roman – LIICEANU, Gabriel: *Sensuri metafizice ale crucii*. Humanitas, București, 2007.
- OLAY Csaba – ULLMANN Tamás: *Kontinentális filozófia a XX. században*. L'Harmattan, Budapest, 2011.
- PATAPIEVICI, Horia-Roman: Creștinismul și știința. In: Id.: *Cerul văzut prin lentilă*. Polirom, Iași, 2005. 269–274.
- PATAPIEVICI, Horia-Roman: Fractali, omotetii și religii. In: Id.: *Cerul văzut prin lentilă*. Polirom, Iași, 2005. 275–278.
- PATAPIEVICI, Horia-Roman: Lumea modernă. In: Id.: *Cerul văzut prin lentilă*. Polirom, Iași, 2005. 287–299.
- PATAPIEVICI, Horia-Roman: *Ochii Beatricei. Cum arăta cu adevărat lumea lui Dante?* Humanitas, București, 2004.
- PATAPIEVICI, Horia-Roman: *Omul recent. O critică a modernității din perspectiva întrebării: „Ce se pierde atunci când ceva se câștigă?”* Humanitas, București, 2008.

- PATAPIEVICI, Horia-Roman: Renașterea și imaginalul. In: Id.: *Cerul văzut prin lentilă*. Polirom, Iași, 2005. 279–284.
- PLEȘU, Andrei: *Despre înger*. Humanitas, București, 2005.
- VARELA, Francisco J.: Cognitione și științe cognitive. In: Lecourt, Dominique (coord.): *Dicționar de istoria și filosofia științelor*. Polirom, Iași, 2009. 305–312.
- WASSERSTROM, Steven M.: *Religion after Religion. Gershom Scholem, Mircea Eliade and Henry Corbin at Eranos*. Princeton University Press, 1999.
- WUNENBURGER, Jean-Jacques: *Filozofia imaginilor*. Polirom, Iași, 2004.